

Olomouc 30.4.2012

Oponentský posudek na dizertační práci Hany Vobrátilkové

Měšťanské domy Starého Města pražského ve světle vizitačního protokolu tereziánského katastru

Jaroslav Miller

Po pečlivém prostudování předložené dizertační práce jsem dospěl k závěru, že koncepce studie přesahuje hranice klasické historické vědy a text je možné označit za interdisciplinární jak ve smyslu použité metodologie tak ve smyslu zkoumaných otázek. Studie tak stojí rozkročena mezi historickou topografií, sociologickou analýzou, historickou demografií a moderními pracemi mapujícími vytváření, přetváření a (dis)kontinuitu urbánního prostoru v horizontu braudelovského dlouhého trvání. Autorka velmi dobře zvládla práci s kvantitativními údaji prostřednictvím statistických metod (viz s.3), avšak okrajově využila rovněž komparaci (především ve vyhodnocení výpovědní hodnoty berní ruly a vizitačního protokolu tereziánského katastru) a naznačila potenciál prosopografického výzkumu. Před následující polemickou částí posudku tak budiž řečeno, že autorka se vyrovnala se svým úkolem na výbornou a minuciózně zpracovaná studie musí být základem jakéhokoliv dalšího výzkumu na tomto badatelském poli. Po této stránce přináší text nepochybně mnoho nových poznatků.

Za největší slabinu předložené práce považuji až křiklavý rozpor mezi kvalitně odvedenou analýzou a kontextuální interpretací primárního pramene na straně jedné a absolutní rezignací na reflexi podobně zaměřených výzkumů v zahraničí na straně druhé. Adjektivum „absolutní“ je v tomto případě zcela na místě, protože v soupisu literatury se nenachází odkaz ani na jednu zahraniční studii (!), přičemž je uvedena výhradně českojazyčná produkce (s výjimkou studie Ivany Ebelové). Přijmeme-li za východisko diskuse, že historický výzkum čerpá stejnou měrou z analýzy pramenů i z komunikace (případně kritiky či inspirace) s podobně zaměřenou odbornou produkcí, potom tento druhý aspekt v předložené práci zůstává zcela nedoceněn. Pokud vím, kvalitní výzkumy zabývající se všestrannou analýzou domovní zástavby a historickou topografií byly publikovány, abych uvedl alespoň několik případů ze středoevropského prostoru, v případě Krakova, Poznaně či uherské Šoproně. Před několika lety byla publikována obsáhlá práce k dějinám olomouckých domů, která má v mnoha

ohledech řadu styčných bodů s dizertací Hany Vobrátilkové. Dlouhou tradici má tento typ výzkumu rovněž v rámci německé historiografie a v knihovně Institutu pro Srovnávací dějin měst v Münsteru by autorka našla kompletní řadu monografických zpracování týkajících se historické topografie, cenových map a sociální stratifikace majitelů domů ve významných německých městech.

Alespoň náznak komparace s jinou případovou studií by mohl přinést nepochybně zajímavá zjištění. Této skutečnosti je si autorka ostatně sama vědoma a naznačuje (s. 165), že do budoucna by se ráda zaměřila na interpretaci údajů vizitace tereziánského katastru na Novém Městě.

Jako poměrně slabá se mi jeví argumentace v kapitole 7.4. – *Národnostní příslušnost majitelů domů*. Tato otázka je po desetiletí evergreenem historické vědy a poslední teoretická diskuse k pojmu „národnostní problematika raně novověkého města“ proběhla v 90. letech a na počátku 21. století v kontextu výzkumu středoevropských „metropolí“ (např. L. Belzyt, K. Friedrich, K. Lambrecht a j.). Autorka otázku navozuje, aby na stejné stránce na její řešení rychle rezignovala. Očekával bych buď hlubší problémovou analýzu, což by zřejmě přesáhlo stanovený cíl dizertace, nebo stručné zdůvodnění hned v úvodu práce jaké otázky autorka řešit nebude a proč. Jako kapitola o jedné straně s pouhým uvedením vousaté Lívovy studie působí nadbytečně a v kontextu cele práce spíše rušivě.

Přimlouval bych se rovněž za alespoň krátké zhodnocení významu trhových knih. Autorka uvádí, že pro Staré Město (s. 6) byl tento pramen zničen v roce 1945. Protože se však jednalo o do značné míry standardizovaný typ městských knih (které se dochovaly v jiných městech), dovolil bych si plédovat za alespoň krátké shrnutí jejich výpovědní hodnoty v komparaci s vizitačním protokolem.

Výše uvedené připomínky nijak nesnižují nepochybné kvality studie. Za podstatnou výjimku však považuji absenci reflexe zahraniční literatury. Je ovšem možné, že celý problém příliš nazírám z jednostranné perspektivy historika a nedoceňuji skutečnost, že práce je předložena k obhajobě na Katedře pomocných věd historických.

To je jeden z důvodů proč, byť s jistými pochybnostmi a po určitém váhání, doporučuji práci k obhajobě. Uvítal bych ovšem diskusi o mnou vznesených výhradách.

Jaroslav Miller

